

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра фармації та фармакології

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ»
підготовки Магістра
Галузі знань 22 – Охорона здоров'я
спеціальності 226 – Фармація, промислова фармація
Освітньо-професійної програми – Фармація

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента «Організація та економіка фармації» підготовки *магістра*, галузі знань *22 – Охорона здоров'я*, спеціальності *226 – Фармація, промислова фармація*, форма навчання – *денна*, за навчальним планом, затвердженим 2020 р. (перезатвердженим 2023 р.).

Розробники:

Сметаніна К.І., к. фарм. н., проф. кафедри фармації та фармакології

Півнюк М.І., старший викладач кафедри фармації та фармакології, заслужений працівник фармації України

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: д.фарм.н., проф. **Федоровська М.І.**

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фармації та фармакології

Протокол № 1 від 5 жовтня 2023 р.

Завідувач кафедри:

д.фарм.н., проф. Федоровська М.І.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я» Спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» Освітньої програми «Фармація» Підготовки магістра	Нормативний
Кількість годин/кредитів: 150/5		Рік навчання: <i>4-ий</i>
		Семестр: <i>8-ий</i>
ІНДЗ: <i>немає</i>		Лекції: <i>30 год</i>
		Практичні (лабораторні): <i>70 год</i>
		Самостійна робота: <i>40 год</i>
		Консультації: <i>10 год</i>
		Форма контролю: <i>екзамен</i>
Мова навчання	<i>Українська</i>	

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ

Прізвище, ім'я та по батькові: Сметаніна Катерина Іванівна

Науковий ступінь: кандидат фармацевтичних наук

Вчене звання: доцент кафедри технології ліків та організації і економіки фармації ЛНМУ ім. Данила Галицького

Посада: професор кафедри фармації та фармакології

Контактна інформація: 0957342701, Kateryna.Smetanina@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20>

Прізвище, ім'я та по батькові: Півнюк Михайло Іванович

Науковий ступінь: -

Вчене звання: -

Посада: старший викладач кафедри фармації та фармакології, заслужений працівник фармації України

Контактна інформація: 0503397046, Pivniuk.Mykhailo@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20>

III. Опис освітнього компонента

Анотація курсу. Освітній компонент «Організація та економіка фармації» належить до обов'язкових дисциплін професійної підготовки фахівців спеціальності «226 Фармація, промислова фармація», ОПП «Фармація», яка призначена для здобувачів вищої освіти денної форми навчання (5 р.н.) і формує у них знання про економічні складові професії, управлінські функції, закладає основи маркетингу та менеджменту у фармації. логістики та дистрибуції, розвиває у здобувача освіти здатність до лідерства з виконанням організаційних аспектів фармацевтичної діяльності.

1. Предметом вивчення навчальної компонент є організаційні та економічні аспекти фармацевтичної діяльності.

2. Пререквізити:

Організація та економіка фармації (ОЕФ) як освітній компонент:

- базується на вивченні студентами ОК «Етика і деонтологія у фармації», «Вступ у фармацію», «Фармакологія», «Технологія ліків», «Фармацевтичне право та законодавство», «Фармакоекономіка», «Фармацевтичне та медичне товаровознавство», «Охорона праці та охорона праці в галузі», «Клінічна фармація та фармацевтична опіка», інтегрується з ними;

- закладає основи вивчення студентами таких освітніх компонентів: «Фармацевтичний менеджмент та маркетинг», «Соціальна фармація», «Системи якості у фармації», «Стандартизація лікарських засобів», що передбачає інтеграцію з цими дисциплінами на формування умінь застосовувати знання з ОЕФ у процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання ОК «Організація та економіка фармації» є формування у студентів системи знань про організаційно-економічні аспекти фармацевтичної діяльності у сучасних умовах.

Основними **завданнями** вивчення є: сприяти формуванню професійно необхідних знань, умінь та навичок відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики; забезпечити теоретичну базу для подальшого вивчення інших фармацевтичних та економічних дисциплін навчального плану; створити базу, яка визначає професійну компетентність та загальну ерудицію здобувачів освіти.

4. Результати навчання (компетентності).

Інтегральна компетентність (ІНТ): Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та нефахової аудиторії.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, вчитися і бути сучасно навченим.

ЗК 5. Дух підприємництва, здатність виявляти ініціативу.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 10. Здатність до вибору стратегії спілкування, здатність працювати в команді.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Здатність використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ФК 2. Здатність здійснювати діяльність з розробки і оформлення документації щодо чіткої визначеності технологічних процесів виготовлення та виробництва лікарських засобів відповідно до правил належних практик.

ФК 3. Здатність організувати виробничу діяльність аптек щодо виготовлення лікарських препаратів у різних лікарських формах за рецептами лікарів і замовленнями лікувальних закладів, включаючи обґрунтування технології та вибір допоміжних матеріалів відповідно до правил Належної аптечної практики (GPP).

ФК 4. Здатність організувати та брати участь у виробництві лікарських засобів в умовах фармацевтичних підприємств, включаючи вибір технологічного процесу із обґрунтуванням технологічного процесу та вибором відповідного обладнання згідно з вимогами Належної виробничої практики (GMP).

ФК 5. Здатність організувати та проводити заготівлю лікарської рослинної сировини з урахуванням раціонального використання ресурсів лікарських рослин, прогнозувати та обґрунтовувати шляхи вирішення проблеми збереження та охорони заростей дикорослих лікарських рослин відповідно до правил Належної практики культивування та збирання вихідної сировини рослинного походження (GACP).

ФК 6. Здатність організувати діяльність аптеки із забезпечення населення та закладів охорони здоров'я лікарськими засобами, парафармацевтичними товарами, засобами медичного призначення та лікувальною парфумерно-косметичною продукцією відповідно до вимог Національної лікарської політики, Належної аптечної практики та інших організаційно-правових норм фармацевтичного законодавства.

ФК 7. Здатність організувати дію системи звітності та обліку (управлінського, статистичного, бухгалтерського та фінансового) в аптечних закладах, здійснювати товарознавчий аналіз, адміністративне діловодство, документування та управління якістю згідно нормативно-правових актів України.

ФК 8. Здатність аналізувати та прогнозувати основні економічні показники діяльності аптечних закладів, здійснювати розрахунки основних податків та зборів, формувати ціни на лікарські засоби та вироби медичного призначення відповідно до чинного законодавства України.

ФК 11. Здатність проводити аналіз соціально-економічних процесів у фармації, форм, методів і функцій системи фармацевтичного забезпечення населення та її складових у світовій практиці, показників потреби, ефективності та доступності фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації вартості лікарських засобів.

ФК 12. Здатність організувати, забезпечувати і проводити аналіз лікарських засобів та лікарської рослинної сировини в аптечних закладах і контрольно-аналітичних лабораторіях фармацевтичних підприємств відповідно до вимог Державної фармакопеї та інших нормативно-правових актів.

ФК 16. Здатність забезпечувати належне зберігання лікарських засобів та виробів медичного призначення відповідно до їх фізико-хімічних властивостей та правил Належної практики зберігання (GSP) у закладах охорони здоров'я.

ФК 21. Здатність проводити санітарно-просвітницьку роботу серед населення з метою профілактики поширених захворювань внутрішніх органів, попередження небезпечних інфекційних та паразитарних захворювань, а також з метою сприяння своєчасному

виявленню та підтриманню прихильності до лікування цих захворювань згідно з їхніми медико-біологічними характеристиками та мікробіологічними особливостями.

Програмні результати навчання згідно з вимогами освітньої програми:

ПРН 2. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності.

ПРН 4. Використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для рішення типових завдань професійної діяльності.

ПРН 6. Аргументувати інформацію для прийняття рішень, нести відповідальність за них у стандартних і нестандартних професійних ситуаціях; дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності.

ПРН 9. Здійснювати професійну діяльність використовуючи інформаційні технології, «Інформаційні бази даних», системи навігації, Internet-ресурси, програмні засоби та інші інформаційно-комунікаційні технології.

ПРН 10. Дотримуватися норм спілкування у професійній взаємодії з колегами, керівництвом, споживачами, ефективно працювати у команді.

ПРН 11. Використовувати методи оцінювання показників якості діяльності; виявляти резерви підвищення ефективності праці.

ПРН 13. Планувати та реалізовувати професійну діяльність на основі нормативно-правових актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ПРН 16. Обґрунтовувати технологію та організовувати виробництво лікарських засобів на фармацевтичних підприємствах.

ПРН 17. Організувати та проводити раціональну заготівлю лікарської рослинної сировини.

ПРН 18. Здійснювати комплекс організаційно-управлінських заходів щодо забезпечення населення та закладів охорони здоров'я лікарськими засобами й ін. товарами аптечного асортименту.

ПРН 19. Здійснювати всі види обліку в аптечних закладах, адміністративне діловодство. Здійснювати процеси товарознавчого аналізу, забезпечувати вхідний контроль якості лікарських засобів та документувати їх результати.

ПРН 20. Розраховувати основні економічні показники діяльності аптечних закладів, а також податки та збори. Формувати усі види цін (оптово-відпускні, закупівельні та роздрібні) на лікарські засоби та вироби медичного призначення.

ПРН 23. Враховувати дані щодо соціально-економічних процесів у суспільстві для фармацевтичного забезпечення населення, визначати ефективність та доступність фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації вартості ліків.

ПРН 33. Проводити санітарно-просвітницьку роботу у фаховій діяльності при виникненні спалахів інфекційних захворювань.

5. Структура освітнього компоненту

№ за/п	Тема	Усього	Лек-ції	Практ. занят.	Конс.	Сам. р.	Форма контр. /бали
Модуль 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення							
1	Основні принципи організації фармацевтичного забезпечення населення. Національна лікарська (фармацевтична) політика	5	2	2	-	1	ВПр-0.5 УВ – 0.5
2	Інформаційне забезпечення підприємств та організацій	4	-	2	-	2	ВПр-0.5

	фармацевтичної галузі						СР – 0.5
3	Організація діяльності аптек як закладів охорони здоров'я згідно вимог Належної аптечної практики (GPP)	5	2	2	-	1	ВІР-0.5 Т – 0.5
4	Організація безрецептурного відпуску ліків	3	-	2	-	1	ВІР-0.5 Т-0.5 РЗ-0.5
5	Організація рецептурного відпуску ліків	6	2	2	-	2	ВІР-0.5 Т-0.5 РЗ-0.5
6	Правила визначення вартості (таксування) екстемпоральних лікарських препаратів	5	2	2	-	1	ВІР-0.5 Т-0.5 РЗ-0.5
7	Облік рецептури.	2	-	2	-	-	ВІР-0.5 УВ – 0.5
	Контроль практичних навичок №1	2			2		Т-0.5
8	Порядок обігу в аптечних закладах ЛЗ, що містять контрольовані речовини. Організація обліку окремих груп (наркотичних, психотропних, прекурсорів, отруйних, сильнодіючих) лікарських препаратів.	6	2	2	-	2	ВІР-0.5 СР – 0.5
9	Організація системи забезпечення якості ліків та фармацевтичних товарів	6	2	2	-	2	ВІР-0.5 РЗ-0.5
10	Організація роботи аптеки з товарними запасами	6	2	2	-	2	ВІР-0.5 Т-0.5 РЗ-0.5
11	Організація роботи оптової фармацевтичної фірми та аптечного складу	3	-	2	-	1	ВІР-0.5 УВ – 0.5
12	Організація зовнішньоторговельної діяльності аптечних (фармацевтичних) підприємств.	2	-	2	-	-	ВІР-0.5 УВ – 0.5
	Контроль практичних навичок №2	4		2	2		Т-0.5
	ПМКР 1						Т-10 РСЗ-10
Усього за модулем 1		59	14	26	4	15	35.5
Модуль 2. Системи обліку у фармації							
13	Система обліку та звітності в аптечних закладах	5	2	2	-	1	ВІР-0.5 УВ – 0.5

14	Бухгалтерський облік як інформаційна система в аптечних закладах	4	-	2	-	2	ВІР-0.5 Т-0.5
15	Облік руху товару в аптечних закладах	4	2	2	-	-	ВІР-0.5 УВ – 0.5
16	Облік руху інших ТМЦ. Облік основних засобів та нематеріальних активів у аптечних закладах	4	-	2	-	2	ВІР-0.5 Т-0.5 РЗ-0.5
17	Облік руху грошових коштів в аптечних закладах.	5	2	2	-	1	ВІР-0.5 РЗ-0.5
	Контроль практичних навичок №3.	4		2	2		Т-0.5
18	Форми та системи оплати праці та організація обліку заробітної плати в аптечних закладах	4	2	2	-	-	ВІР-0.5 УВ – 0.5
19	Організація інвентаризації товарно-матеріальних цінностей в аптечних закладах	6	2	2	-	2	ВІР-0.5 РЗ-0.5
20	Первинна внутрішньогосподарська звітність аптечних закладів. Державна статистична звітність.	3	-	2	-	1	ВІР-0.5 Т –0.5
21	Фінансова звітність суб'єктів господарювання у фармації.	3	-	2	-	1	ВІР-0.5
	Контроль практичних навичок №4.	2			2		Т-0.5
	ІМКР 2						Т-10 РСЗ-10
Усього за модулем 2		44	10	20	4	10	30
Модуль 3. Основи економіки у фармації							
22	Основи фармацевтичної економіки	4	2	2	-	-	ВІР-0.5 УВ – 0.5
23	Характеристика економічних показників торгово-фінансової діяльності аптечних закладів	4	-	2	-	2	ВІР-0.5 Т-0.5 РЗ-0.5
24	Аналіз фінансово-господарської діяльності аптечних закладів	2	-	2	-	-	ВІР-0.5 УВ – 0.5
25	Планування діяльності аптек (фармацевтичних фірм)	3	-	2	-	1	ВІР-0.5 Т-0.5
26	Основні принципи й методи формування системи цін на лікарські засоби	6	2	2	-	2	ВІР-0.5 УВ – 0.5
27	Оподаткування аптечних закладів	6	2	2	-	2	ВІР-0.5 Т-0.5

							P3-0.5
28	Фінансово-кредитна система в умовах ринкової економіки. Кредитування аптечних закладів	3	-	2	-	1	ВПР-0.5 УВ – 0.5
29	Аудиторський контроль: сутність, призначення. Організація проведення аудиторської перевірки	3	-	2	-	1	ВПР-0.5 Т-0.5
30	Аудит фінансової звітності. Аудит розрахунків з бюджетом	4	-	2	-	2	ВПР-0.5 P3-0.5 CP-0.5
31	Аналіз фінансового стану підприємства на базі даних фінансової звітності.	3	-	2	-	1	ВПР-0.5 Т-0.5 P3-0.5
32	Фармацевтичне забезпечення населення в умовах медичного страхування.	5	-	2	-	3	ВПР-0.5 УВ – 0.5 CP-0.5
	Контроль практичних навичок №5.	4		2	2		Т-1
	ПМКР 3						Т-10 P3-10
	Усього за модулем 3	47	6	24	2	15	34.5
	Усього годин	150	30	70	10	40	100
		год.					балів

ВПР – виконання практичної роботи, УВ – усна відповідь, Т- тести, P3 – розв'язування задач, CP – самостійна робота

6. Тематичні плани

6.1. Тематичний план лекцій

№ за/п	Тема	К-сть годин
1	Основні принципи організації фармацевтичного забезпечення населення. Національна лікарська (фармацевтична) політика.	2
2	Організація діяльності аптек як закладів охорони здоров'я згідно вимог Належної аптечної практики (GPP)	2
3	Організація безрецептурного та рецептурного відпуску ліків	2
4	Правила визначення вартості (таксування) екстемпоральних лікарських препаратів	2
5	Контрольовані речовини. Порядок обігу окремих груп лікарських засобів (наркотичних, психотропних, отруйних, сильнодіючих) в аптечних закладах.	2
6	Організація системи забезпечення якості ліків та фармацевтичних товарів	2
7	Організація роботи аптеки з товарними запасами	2
8	Система обліку та звітності в аптечних закладах	2
9	Облік руху товару в аптечних закладах	2
10	Облік руху грошових коштів в аптеках (фармацевтичних фірмах)	2
11	Форми та системи оплати праці та організація обліку заробітної плати в аптечних закладах	2

12	Організація інвентаризації товарно-матеріальних цінностей в аптечних закладах (фармацевтичних фірмах)	2
13	Основи фармацевтичної економіки: принципи, механізми та методи	2
14	Основні принципи й методи формування системи цін на лікарські засоби	2
15	Оподаткування аптечних закладів / фармацевтичних фірм	2
Усього		30

6.2. Тематичний план практичних занять

№ з/п	Тема	К-ть Годин
Модуль 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення		
1	Основні принципи організації фармацевтичного забезпечення населення. Національна лікарська (фармацевтична) політика	2
2	Інформаційне забезпечення підприємств та організацій фармацевтичної галузі	2
3	Організація діяльності аптек як закладів охорони здоров'я згідно вимог Належної аптечної практики (GPP)	2
4	Організація безрецептурного відпуску ліків	2
5	Організація рецептурного відпуску ліків	2
6	Правила визначення вартості (таксування) екстемпоральних лікарських препаратів.	2
7	Облік рецептури. Контроль практичних навичок №1	2
8	Порядок обігу в аптечних закладах ЛЗ, що містять контрольовані речовини Організація обліку окремих груп (наркотичних, психотропних, прекурсорів, отруйних, сильнодіючих) лікарських препаратів.	2
9	Організація системи забезпечення якості ліків та фармацевтичних товарів	2
10	Організація роботи аптеки з товарними запасами	2
11	Організація роботи оптової фармацевтичної фірми та аптечного складу	2
12	Організація зовнішньоторговельної діяльності аптечних (фармацевтичних) підприємств. Контроль практичних навичок №2	4
Модуль 2. Системи обліку у фармації		
13	Система обліку та звітності в аптечних закладах	2
14	Бухгалтерський облік як інформаційна система в аптечних закладах	2
15	Облік руху товару в аптечних закладах	2
16	Облік руху ТМЦ. Облік основних засобів та нематеріальних активів у аптечних закладах	2
17	Облік руху грошових коштів в аптечних закладах. Контроль практичних навичок №3	4
18	Форми та системи оплати праці та організація обліку заробітної плати в аптечних закладах	2
19	Організація інвентаризації товарно-матеріальних цінностей в аптечних закладах	2

20	Первинна внутрішньогосподарська звітність аптечних закладів. Державна статистична звітність	2
21	Фінансова звітність суб'єктів господарювання у фармації. Контроль практичних навичок №4	2
Модуль 3. Основи економіки у фармації		
22	Роль та місце фармацевтичної економіки у системі наукового знання, її зв'язок з іншими галузями знань	2
23	Характеристика економічних показників торгово-фінансової діяльності аптечних закладів	2
24	Аналіз фінансово-господарської діяльності аптечних закладів	2
25	Планування діяльності аптек (фармацевтичних фірм)	2
26	Основні принципи й методи формування системи цін на лікарські засоби	2
27	Оподаткування аптечних закладів	2
28	Фінансово-кредитна система в умовах ринкової економіки. Кредитування аптечних закладів	2
29	Аудиторський контроль: сутність, призначення. Організація проведення аудиторської перевірки	2
30	Аудит фінансової звітності. Аудит розрахунків з бюджетом	2
31	Аналіз фінансового стану підприємства на базі даних фінансової звітності	2
32	Фармацевтичне забезпечення населення в умовах медичного страхування. Контроль практичних навичок №5	4
	Усього	70

6.3. Тематичний план самостійної роботи

№ з/п	Тема	К-ть Годин
Модуль 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення		
1	Національна лікарська політика (НЛП): головні цілі і пріоритети. Законодавчо-нормативна база, що регламентує фармацевтичну діяльність в Україні. Вимоги та норми ЄС до фармацевтичної діяльності.	1
2	Система фармацевтичної інформації. АТХ – класифікаційна система. Державний реєстр ЛЗ. Державний реєстр медичної техніки і виробів медичного призначення. Державний формуляр ЛЗ. Національний перелік основних (життєво-необхідних) ЛЗ. Сучасні форми інформаційного забезпечення аптечних закладів та пацієнтів.	2
3	Аптека як заклад охорони здоров'я та як суб'єкт господарювання. Основні завдання та функції аптеки. Належна аптечна практика (НАП). Вимоги до приміщення, обладнання, устаткування аптек; санітарного режиму до аптек та структурних підрозділів; до персоналу, що займається виробництвом (в умовах аптеки), оптовою та роздрібною торгівлею ЛЗ.	1

4	Організація безрецептурного відпуску ліків в Україні, у країнах ЄС, СНД та інших країнах світу. Концепція відповідального самостійного лікування. Фармацевтична опіка та фармацевтична допомога. Протоколи провізора (фармацевта).	1
5	Організація рецептурного відпуску ЛЗ в Україні, у країнах ЄС, СНД та інших країнах світу. Рецепт. Рецептурний бланк: форми, правила виписування рецептів, порядок їх оформлення. Пільговий та безоплатний відпуск ЛЗ.	2
6	Індивідуальне та серійне виготовлення ЛЗ в аптеці. Тариф за виготовлення ліків як історична та соціально-економічна категорії. Таха laborum: визначення, структура, правила таксування. Облік тарифів за виготовлення та фасування ліків та фармацевтичних товарів.	1
7	-	
8	Облік рецептів на ліки індивідуального виготовлення та готові ЛЗ. Особливості обліку рецептів та порядок оплати вартості лікарських препаратів, що виписуються на пільгових умовах та безоплатно. Перелік ЛЗ, що підлягають контрольованому обліку. Державне регулювання обігу наркотичних лікарських засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Відповідальність за порушення встановлених правил і норм обігу.	2
9	Програми ВООЗ та державна політика щодо боротьби з обігом незареєстрованих, фальсифікованих, субстандартних препаратів. Система співробітництва по фармацевтичним інспекціям PIC/S (Pharmaceutical Inspection Cooperation Scheme). Законодавчо-нормативна база системи забезпечення якості в Україні. Стандартизація та сертифікація фармацевтичної продукції.	2
10	Товарні запаси (ТЗ) в структурі господарських засобів аптечних закладів. Характеристика та класифікація ТЗ. Належна практика закупівель (Good Pharmaceutical Procurement Practice – GPPP). Організація приймання товарів в аптеках, фармацевтичних фірмах. Належна практика зберігання (Good Storage Practice – GSP). Відпуск товарів відділам та структурним підрозділам аптеки, лікувально-профілактичним та іншим закладам.	2
11	Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з оптової торгівлі лікарськими засобами. Належна практика дистрибуції (Good Distribution Practice – GDP). Порядок відкриття, реєстрації і нормативно-правове регулювання діяльності оптової фірми. Аптечні склади (бази) – завдання, функції, класифікація, організаційна структура та функції основних відділів.	1
12	-	
Модуль 2. Системи обліку у фармації		
13	Законодавчо-нормативна база, що регламентує порядок організації обліку і звітності в аптечних закладах. Види обліку та звітності в аптеках: управлінський, бухгалтерський, фінансовий, статистичний, податковий. Організація раціонального програмного забезпечення роботи аптек та фармацевтичних фірм. Електронний документ.	1
14	Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Бухгалтерський баланс, його будова та зміст. Взаємозв'язок між балансом та господарськими операціями. Бухгалтерські рахунки – класифікація, структура. Взаємозв'язок між рахунками та балансом. Синтетичні та аналітичні рахунки. Хронологічний та	2

	систематичний облік. Автоматизація бухгалтерського обліку.	
15	-	
16	Товар та інші товарно-матеріальні цінності (ТМЦ) у фармацевтичній практиці. Організація приймання товарів та ТМЦ. Порядок оформлення претензій щодо постачання товару та інших ТМЦ від постачальників. Структура роздрібного товарообігу та вибуття товару з аптеки, його облік за окремими видами. Облік тари. Облік допоміжних матеріалів. Облік надходження та руху основних засобів. Оцінка вартості основних засобів. Нематеріальні активи. Амортизаційні відрахування, їх розрахунок та облік. Документальне оформлення руху малоцінних та швидкозношуваних предметів	2
17	Грошові кошти та їх еквіваленти у структурі оборотних засобів аптечних закладів. Організація обігу грошових коштів. Касові операції: класифікація, документальне оформлення, проведення розрахунків зі споживачами. Відповідальність за порушення встановленого законодавством порядку розрахунків. Організація роботи з банком. Розрахунково-платіжні документи. Облік безготівкових розрахунків. Електронний грошовий обіг	1
18	-	
19	Інвентаризація: завдання, види, терміни проведення, порядок проведення інвентаризації в аптеках та фармацевтичних фірмах. Інвентаризація товарно-матеріальних цінностей. Організація інвентаризації лікарських засобів, які знаходяться на предметно-кількісному обліку. Інвентаризація грошових коштів, розрахункових документів і бланків суворої звітності. Інвентаризація основних засобів, нематеріальних активів та малоцінних і швидкозношуваних предметів. Підведення підсумків інвентаризації та правила списання природного збитку. Автоматизація процедури інвентаризації в аптечних закладах.	2
20	Первинна внутрішньогосподарська звітність. Централізована система обліку. Відображення руху ТМЦ. Облік взаєморозрахунків аптеки з різними організаціями, підзвітними особами, позабюджетними фондами. Форми статистичної звітності. Фінансово-господарська статистична звітність. Автоматизація подання статистичної звітності.	1
21	Форми фінансової звітності. Зміст, структура та порядок складання бухгалтерського балансу. Аналіз даних балансу. Звіт про фінансові результати. Звіт про рух грошових коштів. Звіт про власний капітал. Особливості звітності малих підприємств.	1
Модуль 3. Основи економіки у фармації		
22	-	
23	Предмет, об'єкти, методи досліджень фармацевтичної економіки. Макроекономіка та мікроекономіка. Основні економічні показники торгово-фінансової діяльності аптечних закладів. Товарообіг як найважливіший показник торгово-фінансової діяльності аптек. Норматив товарних запасів. Витрати виробництва та обігу як економічні категорії. Доходи. Характеристика, економічні розрахунки торгових накладень (ТН). Фактори, що впливають на суму та рівень ТН. Прибуток та рентабельність аптечних закладів. Чинники, що	2

	впливають на величину економічних показників.	
24	-	
25	Планування та прогнозування у структурі управління. Нормативні та балансові методи планування: основні переваги та недоліки. Фінансове планування аптечних закладів. Бюджетування у діяльності аптек. Планування товарообігу. Планування нормативу товарних запасів. Формування раціональної політики постачання товарів в аптечних закладах. Планування надходження товару. Моделі прогнозування банкрутства аптечних закладів.	1
26	Ціноутворення на ЛЗ як національна та міжнародна проблема. Поняття вартості та ціни на ліки. Основні принципи ціноутворення на ЛЗ. Механізми державного регулювання цін та тарифів. Моніторинг цін. Методика розрахунку торгових націнок та формування роздрібних цін на готові ЛЗ та вироби медичного призначення. Референтне ціноутворення.	2
27	Податкова система України. Податки як соціально-економічна категорія. Класифікація податків та зборів (обов'язкових платежів) за різними критеріями. Порядок оподаткування прибутку аптек (фармацевтичних фірм). Податок з доходу фізичних осіб: податкова база, податкова ставка. Характеристика непрямих податків (податок на додану вартість, акцизний збір). Особливості визначення ПДВ при реалізації ЛЗ та виробів медичного призначення у фармацевтичній мережі. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. Податкові пільги. Електронна податкова звітність.	2
28	Економічна доцільність кредитування. Оптимальна структура капіталу підприємства. Дисконтування. Визначення економічної ефективності інвестицій. Основні принципи кредитування аптек (фармацевтичних фірм). Види кредитів та їх характеристика. Джерела фінансування обігових засобів. Використання цінних паперів (акцій, облігацій, векселів) як позикових засобів.	1
29	Нормативне регулювання аудиторської діяльності. Міжнародні стандарти аудиту. Вимоги до аудиторів та аудиторських фірм. Аудиторський ризик. Методика проведення та інформаційне забезпечення аудиту. Аудиторські докази, їх класифікація та вимоги до них. Робоча документація аудитора. Аудит в умовах електронної обробки даних. Документальне оформлення результатів аудиторських перевірок. Організаційні особливості аудиту операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.	1
30	Публічна бухгалтерська (фінансова) звітність. Підтвердження фінансової звітності висновком аудитора. Обов'язковий аудит. Формальна та аналітична перевірка звітності. Податковий аудит: мета, сутність, особливості проведення. Перевірка повноти та своєчасності сплати платежів та зборів до бюджету, правильності складання відповідної документації.	2
31	Експрес-аналіз балансу. Порівняльний аналітичний баланс. Фінансові коефіцієнти. Аналіз ліквідності балансу. Аналіз платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Аналіз ділової активності та рентабельності підприємств фармацевтичної галузі.	1
32	Система медичного страхування як соціально-економічний гарант надання	3

	кваліфікованої медичної та фармацевтичної допомоги. Нормативно-правова база, що регулює обов'язкове та добровільне медичне страхування в Україні. Механізми відшкодування витрат ЛЗ у країнах ЄС та світу. Особливості фармацевтичного забезпечення й реімбурсації в умовах впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні. Характеристика ринку добровільного медичного страхування в Україні, його проблеми та перспективи розвитку. Страхова рецептура як важливий соціально-економічний показник роботи аптеки за умов функціонування медичного страхування.	
33	-	
	Усього	40

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента: студент повинен відвідувати лекції і практичні заняття. Пропущені без поважних причин заняття потрібно відпрацювати: підготувати конспект лекції, пройти опитування за темою практичного заняття, письмово оформити протокол заняття.

Політика щодо академічної доброчесності: усі завдання студент повинен виконувати самостійно.

Політика щодо дедлайнів і перескладання: у випадку пропуску лекції без поважної причини студент готує конспект до наступного практичного заняття. До закінчення вивчення модуля студент повинен відпрацювати усі практичні заняття.

V. Підсумковий контроль

Вивчення освітнього компонента «Організація та економіка фармації» здійснюється впродовж одного семестру на четвертому році навчання (8 семестр). За результатами поточної навчальної діяльності складається екзамен. До підсумкової атестації допускаються лише ті студенти, які не мають академічної заборгованості і мають середній бал за поточну навчальну діяльність не менше 75 балів та не менш 90% з загального контрольного оцінювання впродовж семестру. Екзамен оцінюється за традиційною шкалою оцінювання.

Екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного і практичного матеріалу з окремого освітнього компоненту за весь навчальний цикл, що проводиться як контрольний захід.

Якщо впродовж 8 семестру студент набрав за поточне оцінювання і підсумковий модульний контроль сумарно 75 балів і більше, він може не складати екзамен. У випадку незадовільної підсумкової оцінки (менше 75 балів) або за бажанням підвищити свій результат студент:

- може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати відповідну тему, шляхом написання тесту, розв'язання ситуативної задачі, усного опитування тощо);

- складає екзамен, який включає весь навчальний матеріал освітнього компонента «Організація та економіка фармації»; при цьому за екзамен він може набрати від 0 до 60 балів.

Поточний контроль успішності оцінюється у 40 балів.

Підсумковий модульний контроль проводиться письмово впродовж семестру у

вигляді біжучих контролів практичних навичок, на які передбачено 60 балів.

VI. Розподіл балів і критерії оцінювання

6.1. Методи та засоби діагностики успішності

Відвідування лекцій (наявність якісного конспекту). Підготовка до практичних занять, усні / письмові допуски до практичних робіт; комп'ютерне тестування; письмова контрольна робота/тести; якість виконання й оформлення зошиту практичних робіт та захист роботи.

6.2. Оцінювання всіх видів робіт студентів

Оцінювання виконання практичної роботи у поточному контролі

№ практичного заняття	Вид роботи, бали					Загальний Бал
	Контроль теоретичних знань		Контроль набуття практичних навичок		Захист практичного заняття (оформлення зошиту практичних робіт, захист роботи, ін.)	
	Усна відповідь	Тестування	Виконання практичних завдань, моделювання ситуацій, розв'язання задач	Самостійна робота (проведення досліджень та оцінка їх результатів)		
1, 11, 13, 15, 18, 22, 24, 26, 28	УВ-0.5		ВПП-0.5			1
2, 8			ВПП-0.5	СР-0.5		1
3, 14, 20, 21, 25, 29		Т-0.5	ВПП-0.5			1
4, 5, 6, 10, 16, 17, 23, 27, 31		Т-0.5	ВПП-0.5		РЗ-0.5	1.5
9, 19			ВПП-0.5		РЗ-0.5	1
7, 12	УВ – 0.5	Т-0.5	ВПП-0.5			1.5
30			ВПП-0.5	СР-0.5	РЗ-0.5	1.5
32	УВ-0.5	Т-1	ВПП-0.5	СР-0.5		2.5
Усього						40

У підсумковому модульному контролі впродовж семестру передбачено: **3 підсумкові модульні контрольні роботи (ПМКР)**, кожна з яких оцінюється у 20 балів (сумарна максимальна оцінка 60 балів); **екзамен** – 60 балів. Оцінюється виконання тестових завдань, опрацювання ситуаційних задач.

Оцінювання ПМКР

Кількість ПМКР	Вид роботи, бали		Загальний Бал
	Тести, 40 питань	Розв'язок ситуаційної задачі, 2 задачі	
3	по 0,25 бала; сумарно – 10 балів	5 балів за 1 задачу; сумарно – 10 балів	20 балів
Усього			60 балів

Оцінювання екзамену

Вид роботи, бали		Загальний бал
Тести, 40 питань	Розв'язок ситуаційної задачі, 2 задачі	60 балів
по 1 балу; загалом – 40 балів	10 балів за 1 задачу; загалом – 20 балів	

Перелік питань, що виносяться на екзамен

1. Національна лікарська політика (НЛП): головні цілі і пріоритети. Завдання, основні принципи створення, порядок впровадження НЛП в Україні.
2. Вимоги та норми ЄС до фармацевтичної діяльності.
3. Система фармацевтичної інформації. Види та рівні інформації.
4. Сучасні форми інформаційного забезпечення аптекних закладів.
5. Класифікації лікарських засобів у світовій фармацевтичній практиці. Сутність анатомо-терапевтичної-хімічної (АТХ) – класифікаційної системи.
6. Державний формуляр лікарських засобів. Загальна характеристика.
7. Організаційна структура фармацевтичної галузі та її державне регулювання в Україні.
8. Завдання, функції аптек та їх структурних підрозділів. Класифікація аптек. Характеристика аптечного пункту.
9. Порядок відкриття аптек та ліцензування їх діяльності.
10. Організаційна структура аптеки. Організація роботи відділів аптеки, їх функції. Приміщення аптечних закладів.
11. Штат працівників аптечного закладу. Матеріальна відповідальність співробітників аптек, її види та документальне оформлення. Порядок розрахунку розміру заподіяної шкоди.
12. Порядок організації безрецептурного відпуску ліків в Україні. Нормативно-правові документи. Відповідальність за порушення порядку відпуску.
13. Порядок організації безрецептурного відпуску ліків в країнах ЄС, СНД та інших країнах світу.
14. Організація рецептурного відпуску лікарських засобів в Україні. Нормативно-правові документи. Відповідальність за порушення порядку відпуску.
15. Порядок організації рецептурного відпуску ліків у країнах ЄС, СНД та інших країнах світу.
16. Критерії визначення категорій відпуску ЛЗ в Україні та за кордоном. Види класифікацій ЛЗ.
17. Концепція відповідального самолікування. Організація фармацевтичної опіки. Протоколи провізора (фармацевта).
18. Правила прийому рецептів та відпуску лікарських засобів з аптек. Права та обов'язки провізора з приймання рецептів та відпуску ліків.
19. Правила виписування рецептів на лікарські засоби. Види рецептурних бланків. Особливості оформлення для хронічних хворих.
20. Правила зберігання та знищення рецептурних бланків.
21. Правила прийому рецептів та відпуску лікарських засобів для амбулаторних хворих, що отримують ліки безкоштовно або з частковою оплатою.
22. Правила прийому та відпуску лікарських засобів за електронними рецептами.
23. Порядок відпуску наркотичних, психотропних лікарських засобів, прекурсорів амбулаторним хворим.
24. Порядок ліцензування діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.
25. Відповідальність за порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

26. Правила таксування різних лікарських прописів.
27. Тариф за виготовлення ліків як історична та соціально-економічна категорія.
Порядок визначення тарифів за виготовлення різних лікарських форм
28. Контрольований облік лікарських засобів в аптеках, перелік ЛЗ, облік, документація.
29. Організація та форми внутрішньоаптечного контролю якості лікарських засобів, облік результатів.
30. Організація вхідного контролю якості лікарських засобів в аптечних закладах, облік результатів.
31. Організація роботи аптеки з товарними запасами. Відділ запасів: завдання, функції, штат.
32. Організація лабораторних і фасувальних робіт в аптеках, їх облік, порядок розрахунку вартості.
33. Належна практика зберігання (Good Storage Practice – GSP), визначення, завдання, загальна характеристика.
34. Організація зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у аптечних закладах.
35. Належна практика дистрибуції (Good Distribution Practice – GDP), визначення, завдання, загальна характеристика.
36. Порядок відкриття, реєстрації і нормативно-правове регулювання діяльності оптової фірми.
37. Поняття зовнішньоекономічної діяльності. Особливості укладання зовнішньоекономічних контрактів (договорів) купівлі-продажу ЛЗ та інших товарів аптечного асортименту
38. Умови поставки згідно з міжнародними правилами ІНКОТЕРМС.
39. Особливості ввезення в Україну ЛЗ та товарів аптечного асортименту.
Ліцензування імпорту лікарських засобів.
40. Аптечний склад (база) – завдання, функції, класифікація. Організаційна структура аптечних складів. Вимоги до приміщень, оснащення, персоналу.
41. Господарські засоби аптечних підприємств, їх класифікація, структура, характеристика
42. Джерела утворення господарських засобів аптек (фармацевтичних фірм): визначення, структура, характеристика
43. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік у аптечних установах, його значення, завдання, вимоги.
44. Надходження товарів та інших матеріальних цінностей до аптек, правила приймання, оприбуткування, облік.
45. Вибуття товарів та інших матеріальних цінностей з аптек, правила обліку.
46. Товарний звіт: структура, правила оформлення, порядок розрахунку реалізованих торгових накладень.
47. Структура роздрібного та інших видів товарообігу аптеки, його облік (документація), розрахунки.
48. Основні засоби аптек (фармацевтичних фірм), їх класифікація та оцінка вартості.
49. Системи оплати праці аптечних працівників. Структура фонду оплати праці та його характеристика.
50. Облік праці і заробітної плати. Порядок нарахування різних видів доплат.
51. Види та порядок нарахування обов'язкових утримань з доходу працівників.
Нарахування на заробітну плату.
52. Грошові кошти у структурі оборотних засобів аптеки. Загальні положення обігу коштів, їх облік. Відповідальність і обов'язки касира.
53. Порядок здійснення готівкових розрахунків. Прибуткові та видаткові касові операції. Облік. Документація.

54. Порядок здійснення готівкових розрахунків при відпуску ЛЗ з аптек. Правила роботи з РРО. Документація.
55. Порядок здійснення безготівкових розрахунків при реалізації (відпуску) ЛЗ з аптек.
56. Види банківських рахунків. Загальна характеристика.
57. Порядок здавання виручки аптечними закладами. Документація.
58. Бухгалтерський облік: характеристика, вимоги, основні принципи, регламентація.
59. Класифікація бухгалтерських рахунків, їх кореспонденція.
60. Структура бухгалтерського балансу, методика його складання. Взаємозв'язок між балансом та господарськими операціями. Типи змін.
61. Інвентаризація товарно-матеріальних цінностей: завдання, строки, види та документальне оформлення результатів.
62. Інвентаризація лікарських засобів, що підлягають контрольованому обліку: порядок проведення, документальне оформлення.
63. Види та загальна характеристика економічних показників торгово-фінансової діяльності аптечних закладів.
64. Товарообіг аптечних підприємств, його характеристика, зміст, значення як економічного показника.
65. Методики планування товарообігу. Планування нормативу товарних запасів.
66. Торгові накладення: характеристика та чинники, що впливають на їх розмір.
67. Витрати аптек (фармацевтичних фірм), класифікація, характеристика, відображення у обліку.
68. Розрахунок фінансових результатів діяльності аптек: торгових накладень, прибутку, рентабельності. Методика визначення суми прибутку, що підлягає оподаткуванню.
69. Поняття вартості та ціни на ліки. Види цін, їх функції.
70. Структура цін на лікарські засоби промислового виробництва та індивідуального виготовлення.
71. Завдання та методи державного регулювання системи цін на ЛЗ в Україні
Порядок державного регулювання цін на лікарські засоби.
72. Методика розрахунку торгових націнок та формування роздрібних цін на готові лікарські засоби та медичні вироби.
73. Оподаткування аптек. Поняття про податки, їх класифікація. Податок з доходу фізичних осіб, податок на прибуток тощо.
74. Характеристика непрямих податків. Особливості визначення ПДВ при реалізації лікарських засобів та медичних виробів у аптеках та фармацевтичних фірмах.
75. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів господарювання.
76. Банківське кредитування: основні принципи, види кредитів, їх призначення.
77. Аудиторська діяльність в Україні. Організація проведення аудиторської перевірки. Документальне оформлення результатів аудиту.
78. Міжнародні програми ВООЗ та державна політика щодо боротьби з обігом незареєстрованих, фальсифікованих, субстандартних препаратів
79. Система співробітництва по фармацевтичним інспекціям PIC/S (Pharmaceutical Inspection Cooperation Scheme), цылы, завдання, напрямки діяльності
80. Належна практика закупівель (Good Pharmaceutical Procurement Practice – GPPP): визначення, загальна характеристика.

Перелік практичних навичок у формі ситуаційних та розрахункових задач, що виносяться на екзамен

1. Складання алгоритму відкриття аптеки та ліцензування її діяльності.
2. Заповнення типового договору про повну матеріальну відповідальність.
3. Здійснення класифікації та групування препаратів за заданими критеріями для певних користувачів

4. Здійснення приймання рецептів, аналіз помилок. Виписування та оформлення рецептів.
5. Таксування екстемпоральних лікарських прописів. Визначення тарифів за виготовлення лікарських форм в умовах аптек.
6. Здійснення обліку рецептури.
7. Заповнення документів контрольного обліку лікарських засобів у аптеках.
8. Організація вхідного та внутрішньоаптечного контролю якості лікарських засобів. Відображення результатів контролю якості лікарських форм у відповідних документах.
9. Документальне оформлення відпуску товарів з відділу запасів.
10. Документальне оформлення надходження та відпуску товарів.
11. Облік руху товарів за допомогою автоматизованих систем обліку.
12. Проведення розрахунків зі споживачами за допомогою автоматизованих комп'ютерних систем та РРО.
13. Здійснення розрахунків заробітної плати та обов'язкових утримань, оформлення відповідних документів з обліку праці та заробітної плати.
14. Складання та аналіз «Товарного звіту».
15. Заповнення документів та оформлення результатів інвентаризації у аптеці.
16. Відображення основних господарських операцій у системі бухгалтерських рахунків.
17. Розрахунки та планування товарообігу, торговельних накладень, рецептури аптеки.
18. Розрахунки оборотних засобів та надходження товару.
19. Аналіз та планування показників витрат аптеки
20. Економічні розрахунки та аналіз фінансових результатів діяльності аптек.
21. Аналіз структури цін на лікарські засоби екстемпорального виготовлення та промислового виробництва.
22. Розрахунки оподаткованого прибутку та суми податку.
23. Аналіз основних моделей медичного страхування. Розрахунок суми відшкодування вартості лікування (реімбурсації).
24. Аналіз фінансового стану підприємств фармацевтичної галузі на підставі даних управлінського обліку та фінансової звітності.
25. Аналіз ліквідності, платоспроможності, ділової активності та рентабельності фармацевтичних підприємств.
26. Оформлення робочої аудиторської документації (договір на проведення аудиту, аудиторський висновок).

VII. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	Непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VIII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Організація та економіка фармації. Ч. 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення: нац. підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А.С. Немченко, В.М. Назаркіна, Г. Л. Панфілова та ін.; за ред. А.С. Немченко. Харків : НФаУ: Золоті сторінки, 2015. 428 с.
2. Організація та економіка фармації. Ч. 2. Системи обліку в фармації : нац. підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А.С. Немченко, В.М. Назаркіна, О. П. Гудзенко та ін.; за ред. А.С. Немченко. Харків : НФаУ: Золоті сторінки, 2016. 416 с.
3. Основи права та законодавства у фармації: нац.підруч. для студентів вищ.навч.закл. / А.А. Котвицька, І.В. Кубарева, О.О. Суріков та ін.; за ред. А.А. Котвицької. Харків:НФаУ: Золоті сторінки, 2016. 528 с.
4. Системи обліку у фармації Ч.2: Навчальний посібник для студентів денної форми навчання / Л.М. Унгурян, О.І. Беляєва, М.С. Образенко та ін. // За ред. Л.М. Унгурян. Одеса: Одес. нац. мед. ун-т, 2019. 65 с.

Додаткова література:

5. Організація та економіка фармації: тексти лекцій. Навчальний посібник для студентів денної/заочної форми навчання / Л.М. Унгурян, О.І. Беляєва // За ред. Л.М. Унгурян. Одеса: Одес. нац. мед. ун-т, 2018. 110 с.
6. Організація діяльності аптек із забезпечення населення і закладів охорони здоров'я лікарськими засобами та товарами аптечного асортименту Ч.1: Навчальний посібник для студентів денної форми навчання / Л.М. Унгурян, О.І. Беляєва, М.С. Образенко та ін. // За ред. Л.М. Унгурян. Одеса: Одес. нац. мед. ун-т, 2020. 92 с.
7. Основні законодавчо - правові акти, що регламентують діяльність аптечних закладів. Довідник / Унгурян Л. М., Беляєва О. І., Вишницька І. В. та ін. // Одеса : ОНМед . 2020. 150 с.
8. Навчальний посібник для самостійної підготовки студентів фармацевтичного факультету до ліцензійного тестового іспиту Крок-2. Фармація / Анісімов В. Ю. та ін.; за ред. Л. М. Унгурян // Одеса, 2019. 240 с.

Інформаційні ресурси

10. Законодавство України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
11. Нормативно-директивні документи МОЗ України [Електронний ресурс]. Режим доступу: [/http:// mozdocs.kiev.ua](http://mozdocs.kiev.ua)
12. Державний формуляр лікарських засобів. Випуск дванадцятий / МОЗ України, 2020 / Інтернет ресурс <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>
13. Державний реєстр лікарських засобів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.drlz.com.ua/ibp/ddsite.nsf/all/shlist?opendocument>.
14. Compendium online. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://compendium.com.ua/bad/>.
15. Еженедельник «Аптека» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.apteka.ua/>.
16. Пошукова база ліків [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tabletki.ua/uk/>.
17. Пошукова база ліків [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://likicontrol.com.ua/>.
18. Пошукова база Medscape [Електронний ресурс]. Режим доступу: Medscape <https://www.medscape.com/pharmacists>.
19. Регуляторна база НТА України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.hta.ua>